

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus XXIV. De jurejurando.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

32 Postremo celeberrima est quaestio. An in causa criminali ex praesumptione possit inferri poena ordinaria? R. Ita dicendum videri, quatenus habetur pro liquida probatione, qualis d. fideatur in criminalibus, & iudicem omnino inducit, ut credat. Nam cum delictum habeatur probatum, quidni sequatur ordinaria poena? per textum satis expressum in l. si quis 34. Cod. Ad L. l. de adul. ubi ex iudicibus quis convicitur adulterii commissi, diciturque veluti convictus & confessus severe puniendus. Quod omnino procedit in praesumptione juris & de iure, quae habetur certissima. Videtur & idem dicendum de ea, quae iuris tantum, si fuerit indubitata, per l. fin. Cod. de probat. ex dicta ratione; praecipue quando agitur de delictis occultis, & quae sunt difficili probationis, ne alias reddatur res improbabilis. Hinc ex actu propinquo a delictis dicitur adulter manifestus, c. litteris 12. h. t. Quod si non sint certa indicia, sed iis subest dubitatio, non videtur iudex procedere posse ad condemnationem, sed absolvi debere reum. Ut media via, scilicet ut mitius puniatur, habere locum non possit, ne vel innocens oneretur, vel nocenti iusta delicti poena non irrogetur. Solet tamen in causa haereseos suspecto abjuratio injungi, & alia cautio adhiberi, ut possit constare de veritate, s. litteras 24. h. t. Non obstat l. Absentem D. De poenis, quae vult aliquem non esse damnandum ex suspicionibus; quia illa continent tantum levia signa. Non obstat etiam c. 2. h. t. nam in eo non agitur nisi civiliter ad proles restitutionem, & super ea tantum iudicatur, nulla facta mentione criminalis iudicii. Vid. Sarnientus 1. Select. interp. c. 1. Praxi communi receptum videtur, poenam delicti tantum praesumptive probati mitigandam esse, quod, licet non omnino videatur reus innocens, non pateat tamen de crimine per veram probationem, qua de re Menoch. d. lib. 1. c. 97. & latissime Zarbosa ad l. 2. in princ. nu. 76. & seqq. Solutio matrim.

TITULUS XXIV.

De iurejurando.

SUMMARIUM.

1. Iuramentum unde dictum, & quid,

2. Iurandi usus an licitus Christianis?
3. Explicatus locus Matthaei 5.
4. Iuramentum recte exigitur.
5. Ad iuramenti honestatem requiritur in pmi persona capacitas, & puberes.
6. Impubes ne quidem si velit admittendus.
7. A iuramento rejiciuntur infames.
8. Clericis, Sacerdotibus, Episcopis quatenus iuramentum licitum.
9. Secundo, requiritur intentio iurandi.
10. Iuramentum an teneat, si quis nolis obligari.
11. III. Comites tres, Veritas, iustitia, iudicium.
12. Iuramentum an exigere liceat ab eo, qui potatur peccaturus.
13. IV. Requiritur forma debita.
14. Iurandi formula varia.
15. Verbis, In fide mea, & Per fidem meam, Per fidem Regiam, &c. non iussit iuramentum.
16. Ut neque his, Certo, Certissime, Vete, &c.
17. Homagium an significet iuramentum?
18. Iuramentum praestandum per solius Dei invocationem, non per creaturas.
19. Non iuratur per locum Herculem, locum.
20. Christianus iurans per falsos Deos an teneatur?
21. Intellectus can. Ecce xxii. q. 5.
22. Intellectus c. Etsi Christus 26. h. t.
23. Ethnicus per falsos Deos iurans an teneatur?
24. Ab Ethnico taliter iuratur an liceat exigere iuramentum?
25. Solemnitas & ritus praestandi iuramenti.
26. Iuramentum per execrationem.
27. Per a iurationem.
28. Iuramentum aliud Sacrum, aliud Temporale.
29. Item aliud Adfertorium, aliud Promissivum.
30. In Adfertorio praedictos tres comites, Veritatem, iudicium & iustitiam requiritur declarari.
31. Iuramentum hoc quis deferat.
32. An deferat minor curatorem habens?
33. Iuramentum hoc aliud Voluntarium, aliud iudiciale, aliud Necessarium.
34. Necessitas illud praestandi.
35. Ad actorem nihil probante an deferri possit?
36. Delictum.

36. Delatum an possit recusari ab eo, qui malis probare?
37. An per procuratorem recte praestetur?
38. Materia hujus iuramenti sunt causa civiles.
39. In criminalibus non est deferendum.
40. Continet speciem transactionis.
41. Excepto iuramento necessario, & exacto super testamento, non visis tabulis.
42. Periturus an teneatur ad restitutionem deferenti.
43. Promissorium iuramentum in quibus locum habeat.
44. Comites similiter tres requirit.
45. Illicita iuramenta qua?
46. An peccatum veniale faciat illud illicitum.
47. Intellectus c. Cum quidam 12. §. illi verò h. tit.
48. Actus indifferens an sit materia peccati?
49. Iuramentum de non mutuando, non fidei iudendo an sit obligatorium?
50. Iuramentum impediens maius bonum an valeat?
51. Iuramentum de non accusando uxorem super crimine non obligat.
52. An neque de non accusando super adulterio?
53. Iuramentum de usuris solvendis ratione mutui obligat.
54. Licet contineat clausulam de non repetendo.
55. Obligat & exactum de non petenda relaxatione.
56. An additum pacto commissorio in pignoribus?
57. An posterius contra prius teneat?
58. An actus posterior contra prius iuramentum?
59. Iurata alienationem fundi dotalis an mulier revocare possit?
60. Iuramentum actus lege humana prohibitos non confirmat.
61. Neque actum in commodum privatum lege prohibitum.
62. An neque actum in favorem debitoris lege prohibitum?
63. Iuramentum metu extortum an servandum.
64. Relaxatus à carcere sub iuramento de redundo an redire teneatur?
65. Iuramentum dolo vel errore extortum quatenus obliget.
66. Dolus & metus quoad effectum qualiter aequiparentur.
67. Ex causa laesivae enormissima an liceat contravenire iuramento?
68. Iuramenti effectus.
69. Materia levitas in iuramento aduersorio non excusat peccatum à peccato mortali.
70. An neque in iuramento promissorio?
72. Qui iuravit solvere an compensare possit?
73. Iurans rem semel promissam an commutari possit?
74. Iuramentum per procuratorem praestitum an obliget.
75. Iuramenti obligatio an transeat ad heredes?
76. Ex iuramento promissorio an desur actio?
77. Iuramenti obligatio quando cesset.
78. Cessat & remissione eius, cui iuratum.
79. Item per relaxationem superioris.
80. An relaxet potestas civilis?
81. Irritatio iuramenti ad quos spectet.
82. Interpretatio iuramenti quomodo facienda.
83. Iuramentum strictè interpretandum.
84. Iuramentum dolo sum & simulatum an obliget?
85. Iurandi verbis amphibologicis & restrictione mentali an & quatenus uti liceat.

Inter alia expediendarum licitum remedia non est leve Iuramentum, l. 1. D. eod. quod non nisi ex sincera fide videatur procedere ut rectè dicat Cicero 3. D. offic. nullum vinculum ad adstringendum esse majus iuramento. Derivanti illud à verbo, iuro, quod à Iure deductum volunt, quod divino firmatur testimonio, quasi iure suo pro vero sit habendum. Unde & appellatur Jusjurandum, quod Cicero d. loco, vocat sanctam & religiosam adfirmationem, sub ea negationem comprehendens: alii invocationem divini numinis, in aliquo rei testimonium: alii actum invocandi seu adducendi Deum in testem, sive enuntiationem, quæ cum divino testimonio profertur. Non malè, cum Jurare sit Deum in testem advocare.

Ubi primò occurrit quæstio, An jurandi usus sit honestus & licitus Christianis? Resp. Fuisse hæreticos, & etiam non esse, inter quos sunt hodie Anabaptistæ, dicentes, jurandum esse interdictum Christianis, nixos illo dicto Christi, *Marthæ 5. Ego autem dico vobis, non jurare omnino. Sic sermo vester Est.*

est. Non, non, quod his abundantius est, à malo est: & D. Jacobi Epist. sua e. s. qui repetens ea Christi verba subjungit, *Et non sub iudicio decidatis*. Et posset videri per se malum esse, jurare per Deum, quod nomen ejus videatur adsumi in vanum. Catholicam tamen & veram esse sententiam, ejus usum minime esse prohibitum Christianis, ut patet ex variis Scripturæ exemplis, & ex secundo præcepto Decalogi, quo non prohibetur simpliciter adsumi nomen Dei in testimonium, sed in vanum; & subjungitur, *Non enim insonstem habebit eum Dominus, quis adsumpserit nomen Domini Dei sui frustra*. Facit, quod David & reliqui Prophetæ utantur frequenter his verbis. *Vrui Dominus*, quæ continent speciem juramenti. Et *Psal. 62 Laudabuntur omnes, qui jurant in eo*. Possent plura loca adduci, sed hæc sufficiant iis, qui bonæ mentis sunt, aliis nulla sufficiunt. Respondet isti sententiæ Ecclesiæ consuetudo, subnixæ Sanctorum exemplis, & ratione, quod, cum juramentum sit invocatio divini numinis, si ex vera fide procedat, tacitam contineat fidei confessionem, quod scilicet Deus sit pura veritas: ut non possit dici continere intrinsecam malitiam ex parte obiecti.

Nihil obstat locus *Matth. 5*. neque enim accipiendus de absoluta jurandi prohibitione, sed de frequentia: ut verba illa sint potius consilii, quam præcepti, propter periculum, quod est in frequentia, secundum *Eccles. 23. Iurationi non adsuecat os tuum: & Vir multum jurans reprobitur iniquitate*. Nec est, quod quis verba ista urgeat. *Quod his abundantius, à malo est*. Notandum enim, quod Christus non dicat, *malum*, sed *à malo est*, id est ab infirmitate jurare cogentis. Quo modo explicat illa verba Pont. in *c. Et si 26. h. 1*. Unde & D. Augustinus prædicta Christi verba accepit de adfuitate, per quam facile in perjuriam incidimus, & in graves blasphemias, quibus Deo quid denegatur ipsi competens, aut adtribuitur non competens. Covari *De pactis p. 1. §. 7. n. 11*. quales sunt in usu apud vulgum, præcipue apud sceleratos. Sic & per membra Christi jurare dicitur blasphemia, *can. Si quis per capillum XXII. q. 1*. si nimirum id fiat per contumeliam. Ut aliàs nihil illicitum contineat jurare, quod vel ex dicto loco Matthæi patet, ubi inquit Salvator, *Non perju-*

rabis, reddes autem Domino juramentum tuum. Hoc exigente necessitate causa, veluti cum quis videt homines ad credendum, quod sibi utile est, pigros, nisi juramento firmetur, Sic D. Paulum pro auditorum dissidentia jurasse, testatur ejus Epistola: qui ad *Hebr. 6. Omnis, inquit, controverfis finis est juramentum*.

Unde patet, etiam nihil continere iniquitatis, exigere juramentum, cum correlativi videantur, præstare & exigere, concurrentibus iisdem conditionibus. Sic recte præcipiunt Judices reis vel testibus juridicè interrogatis, verum jurent. Recte privatus, in contractus aut alicujus promissi confirmationem, aut in bonum finem, exigat juramentum, veluti rixam sedandam, subveniendum proximo in necessitate existenti, Sic & humane leges, tam Caonicæ quam civiles, variis casibus imponunt necessitatem præstandi juramenti, ubi id recip. bono aut ejus membri convenit. Potest enim Magistratus ad publicum bonum præcipere actus honestos, inter quos est juramentum. Ejus ordinis est juramentum fidelitatis, obedientiæ, & *Can. 22. de Atque ita*, secundum hanc interpretationem jurare est licitum, ne utique per sacram Scripturam inhibetur, quatenus continet tres commites de quibus mox infra dicemus: & ita accipienda sunt loca à Gratiano in contrarium alata. *XXII. q. 1. c. 2. Vide Less. De just. c. 2. lib. 2. c. 42. Dubit 3.*

Finis juramenti est confirmatio veritatis, quod ut honestè fiat, & finem suum consequi possit, aliqua requiruntur.

Primo in persona capacitas, quam dabiturionis usus, qui ex natura rei facit omnes capaces juramenti: non determinandus ex certa ætate, quod non sit idem tempus omnibus perveniendi ad usum rationis, sed prudenter in singulis conjecrandus. Præscripta à jure libertas, saltem aetate quam per sit cogi quis jure judicio, *can. Parvuli c. can. Pueri XXII. q. 1*. quod careat discretione, ut debita cum reverentia quis non sit juraturus.

Quæritur, An, si velit, possit jurare impubes in judicio? R. Id aliquos velle, propter *can. Pueri*, ubi dicuntur non cogendi, quasi si libere velint, non prohibeantur: sed aliud videtur ratio, quia non sunt in rationabili ætate. Et idip-

Idipsum aperte ianuit textus in *can. 1. IV. q. 3.*
Certe extra iudicium iuramentum impuberis
servandum, cum perjurium dicatur committe-
re posse, *c. 1. inf. De delictis pueror.*

7 Non omnes puberes ad iuramentum ad-
mittendi. Rejiciuntur perjuri, infames, *d. can.*
Parvuli & can. Si quis convictus XXII. q. 5. qui
tamen non videntur tam se subtrahere debe-
re, si rogentur, quam repelli à iudice, cum pas-
sim dicant Canones, *non recipiantur, remove-
antur, sint repellendi*, qualia verba non tam spe-
ctant ad sententiam latam, quam ferendam,
ut iuramentum ab iis emissum teneat, argu-
mento ejus quod dicitur *c. 1. De except. in 6.*
excommunicati; donec à iudice rejiciatur, a-
cta tenere.

8 Sacerdotibus non est inhibitum jurare, si
magna causa postulet. Sic pro fide, pace, obedi-
entia, Ecclesie immunitate jurare possunt, & si
agatur præjudicium alterius, ut hoc avertatur.
In propria etiam causa litigantis licite substi-
tuere alium possunt. Coram laicis, tamquam
suis superioribus, Clericis jurare inhibitum sine
licentia sui Episcopi, *can. Nullus XXI. q. 5.* Et hoc
in iudicio, nam extra iudicium non requirunt
eam licentiam, *c. Exscriptio 9. h. t.* Ratio est in-
decentia status clericalis, cui magis præjudica-
tur, iuramentum exigendo in iudicio, quam
præstando illud extra iudicium. Episcopis non
nisi in arduis causis iuramenta offerenda, ut pro
fide, in abjuratione erroris, causa purgationis,
can. 1. 3. can. Habet, cum similib. II. q. 5. ad præstan-
dam obedientiam Papæ, *c. Ego h. t. de calumnia,*
inf. De juram. propter calum. dando.

9 Secundo, requiritur voluntaria & delibe-
rata intentio jurandi: nam ut iuramentum
inducat obligationem, ab intentione procedat
necessè est, quia non esset iuramentum. Ubi
videtur sufficere ea deliberatio, quæ ad pec-
candum mortaliter sufficit. Quæ & sufficiet
ad obligationem, etiamsi eam non inten-
dat jurans, cum iuramentum per se & natura
sua producat obligationem, supposita materia
et apta. Sic in voto satis est, velle vivere, ut
quis teneatur, etiamsi non cogitet de obliga-
tione & implemento, quia hæc virtute in voto
includuntur.

10 Quid si quis nolit obligari iuramento? R.
Possit videri, non tenere iuramentum, nec

obligari iuramentum, quod homo non obligetur
nisi ex propria voluntate, quæ cum hic desit,
non potest oriri obligatio. Probabilius tamen,
iuramentum tenere, eo quod, licet sit in pote-
state hominis, jurare vel non, non tamen ex iu-
ramento præstito obligari. Applicata enim cau-
sa ex voluntate sequitur ejus effectus, quem
vult applicans causare.

Tertio, desideratur ad honestatem iura-
menti, tres habeat comites, Veritatem scilicet,
Justitiam & Judicium. Constat ex textu *can.*
2. XXI. q. 2. & D. Hieron. *ibid. can. 7. q. 1. Iura-*
bant. Vivis Dominus, in veritate, justitia & ju-
dicio. Veritas, ut in iuramento adsertorio id,
quod adseritur, sit verum, saltem secundum
prudentem non levem conjecturam: in promil-
sorio, ut & animus ad sit implendi promissi, &
ipsum impleatur, ex sine iuramenti, qui est con-
firmatio veritatis, quem deesse faceret defectus
hujus comitis. Neq; enim foret parva Deo in-
juria, eum, qui infallibilis est veritas, vocari in
testem rei falsæ. Unde rectè *Ps. 14.* laudatur ille,
qui jurat proximo suo, & non decipit. Justitia,
ut sit licitum & decens, & res sit honesta, quia
turpia sub obligationem non veniunt, *c. Non*
est obligatorium 58. De R. I. in 6. Ex parte
materiæ tendat ad bonum, sub ratione debiti-
ti, in comparatione ad proximum; à ma-
lo declinet, id est non contineat damnum
vel præjudicium proximi. Quod facient ea, quæ
dicuntur de materiæ honestate. Judicium, ut
præstetur maturè, cum debita ac prudenti deli-
beratione. Est enim ad omnem virtutis actum,
ut studiosè fiat, necessarium prudentiæ iudici-
um; quæ est auriga moralium virtutum. Hæc
conditio latius patet ut etiam dicitur prores suo
ambitu contudat; cum nihil possit fieri cum
prudenti iudicio, absolutè loquendo, nisi quod
& vere & juste sit. Unde, ut sit distinctio, hæc
conditio referenda ad necessitatem, aut gravem
utilitatem, quæ iuramenti præstationem pos-
sulet: hæc enim accedens ad veritatem & ju-
stitiam facit compleri legitimam & honestam
jurandi causam, sine qua iuramentum futu-
rum vanum & otiosum, & contra reveren-
tiam Deo debitam. Quanta autem debeat esse
necessitas & utilitas, discretionis iudicis com-
mittendum.

Huius comites faciunt iuramentum rectè
præ-

præstari & exigi, defectus verò non ponit extra peccatum exigentem; nam si non præstatur citra peccatum, quidni etiam sine eo non exigitur, cum ad peccandum inducens non sit extra labem tamquam illi dāns causam?

12. Ubi questum, Anne ergo non liceat petere juramentum ab eo, quem scis falsum juraturum? Resp. Omnino illicitum esse, exigere juramentum ab eo, qui illud nequit præstare sine injustitia aut turpitudine: nam petere à tali est inducere ad peccandum; inducens autem ratione cooperationis quidni peccare dicendus? Idem est, si sine mendacio, aut falsitate, aut morali ejus periculo præstari nequeat, *can. Si quis pejeraverit & can. Si quis convicius XXII. q. 5.* Tota difficultas est, an super materia licita rectè exigatur ab eo, qui putatur pejeraturus? Et sunt affirmantes, id non licere privatæ personæ, *can. Qui exigit XXII. q. 5.* ubi dicitur homicida esse, ad jurandum inducere eum, quem scit pejeraturum, cum præbeat occasionem ruinæ; publicæ autem personæ, id est judici id licere propter functionem publicam, D. Thom. 2. 2. q. 98. art. 4. Navarr. in *Manuali cap. 12. n. 20.* Possit tamen non malè videri, nec privatum peccare petendo tale juramentum, si non inducat determinatè ad jurandum id, quod falsum est, & subit justa causa petendi: veluti si cogat necessitas aut utilitas aliqua, ad quam aliquis jus habet, quo merito uti potest, nec tenetur alteri id cedere, qui reddetur promptior ad occultanda delicta aut debita; & sic reportaret commodum ex sua malitia, quod non est permittendum. Nec vis faciendæ in eo, quod alter jurare offeas; nam & deferti sine noxa potest non offerenti, modo non petatur determinatè id, quod falsum est, ut jam dictum, & justa subit causa: cessat enim tunc inductio ad perjurium, cum petatur juratio veritatis; ut negotium alterius saltem sit juramento confirmatum, ad exigendum id, quod præterditur. Nec potest dici exigens consentire in perjurium, cum permissivè tantum se habeat, uti potest, utendo jure proprio in necessitate, in nullo lædens ordinem caritatis, quæ non mandat vitare peccatum alterius, cum magis rei suæ jactura, quando ille sua culpa & voluntate peccat. Quod fa-

cit argumentum ejus qui ab usurario mutuum petit lub uisus, ad subveniendum suæ necessitati, quarum solutionem juratam non recusat, ut inferius dicitur. Vid. Covar. ad c. *Quamvis de pactis in 6. p. 1. §. 6. n. 3.* Lef. *De just. & jur. lib. 2. c. 42. Dubit. 10.*

Quarto necesse, fiat debita forma: quæ natura rei non requirit necessario verba, cum possit & per alia æquipollentia exteriora suppleri ut in nullo, quem posse juramentum indicare per signa non est dubitandum, cum illi non sit alius modus. Ut idem sit in aliis, quavis loqui possint, sæpè tamen non expedit. Covarr. ad d. *cap. Quamvis in princ. n. 4.* Suarez, *De juram. c. 11. n. 4.* Imo & sola mente jurans in conscientia quis obstringitur. In foro tamen exteriori est valde consentaneum rationi & convenientius, ut qui loqui potest præsens presentij juret per verba.

Varias verborum jurandi formulas apud veteres fuisse, notius est, quam ut hic referri debeat. Apud Christianos non alias ritè fit juramentum, quam si contineat invocationem divinitam, veluti, *Per Deum juro, Testem Deum in voco.* Solum verbum *Iuro* videtur sufficere ad juramentum ex vi verbi: in usa tamen consideranda est intentio, & circumstantiæ, quæ alienant verborum vim; ipsum verò non est necessarium, cum & sine eo verè juretur. D. Paulus, dicendo, *Deus sit mihi testis*, verè juravit, quia sufficienter expressit invocationem. De istis verbis. Vid. Suarez *d. lib. 1. De juram. c. 13. n. 9. & 14.*

Q. An verba, *In fide mea*, vel *Per fidem meam* contineant juramentum? Resp. Hoc aliquos velle, inter quos est Felin. ad c. *Querelam 7. h. & ibid. Abbas in fine. & per eos res laci. And. Gall. 2. Obfir. 39.* quasi proferens intelligatur affirmare per fidem Christi. Nituntur e. ad *aurum sup. De his qua vi metusve caus. & c. fin. inf. No. Prælati vices suas & c. & can. Juramenti XXXII. q. 5.* quibus & aliis locis videtur affirmatio per fidem æquiparari juramento. Verius tamen prolationi talium verborum non inesse juramentum, inspecto ordinario & mortali modo talia verba, proferentium; nisi additio faciat aliud judicari, veluti, *In fide Christi, In fide Christiana.* Clarum etenim est, neutiquam contineri juramentum hæc formula, *Per fidem Regiam, per fidem Nobilitatis, Per fidem boni viri.* Intelligi-

relligunt enim fides humana, quæ non ponit juramentum etiam in casu, quo dicitur, *in fide bona, tam & humana fides bona est.*

Non obstant loca in contrarium allata; nam in iis vel agitur de fide Christiana interposita, de qua etiam agi *d. can. ad aures*, verisimile cum agatur ibi de fide præstita à Clericis quos præsumit Pont. religioso modo fidem dedisse, vel non patet ex eorum verbis, adferentem per fidem firmatam esse loco juramenti, secundum *d. c. fin. Quod ad d. can. juramenti*, hic comparando juramentum & simplicem loqualem, non facit ea equalia, cum tantum intendat fidelibus commendare veritatem, ut iis simpliciter & non jurato quid adferentibus perinde credatur, ac si jurasset. Vid. Covarr. *d. loco p. 1. §. 2. n. 3. & 4. Navar. in Summa c. 12. n. 2. Less. d. loco Dubit. 1. n. 4.*

16 Formulæ *Cerrò, Certissimè, Verè, in veritate*, & similes, cum aliud nihil indicent, quam absolute ita rem se habere, non ponunt juramentum, nisi intendat proferens summam veritatem, id est Deum, adducere in testem. Idem dicendum de formula, *Per conscientiam in conscientia*; quia sensus est, fide non proferri verba, sed juxta mentem loquentis, cum communiter non sumatur verbum istud in ordine ad Deum, sed ad significandum proferentem loqui respondentem suæ conscientie. Nisi accipiatur conscientia ut res sacra, quatenus testimonium conscientie est quodammodo divinum, & participatio divinæ veritatis, sicut anima peculiari modo est imago vel templum Dei. Ut attestatio *Per animam suam*, velint plerique esse juramentum, nisi hoc verbum non adducatur in testimonium veritatis. Ab hujusmodi tamen verbis & similibus securus est abstinere.

17 Illud quæsitum, An homagium, quod facit Vasallus Domino, significet juramentum? Resp. Hoc videri, secundum eos, qui hoc verbum à Græco *ἑὸς*, id est *Jure*, deductum volunt, vel ab *ἅγιος*, id est *Sanctus*, quod rem sanctam, id est juramentum, contineat. Quò facit, quod Glossa, *in c. sine, inf. De R. T.* homagium interpretetur sacramentum fidelitatis: & Covarr. *De pallis parte 1. §. 1. num. 3.* interpretatur esse juramentum. Plerique tamen judicant vocabulum istud esse barbarum, nec tam significare juramentum, quam pactum aliquod hu-

manum, quo quis & se recognoscit hominem alterius esse, & servitium ejus adductum. Ex usu tamen videtur juramentum adductum, quia in re consideranda eo consuetudo.

Juramentum itaque non fit nisi per solius Dei nominisve divini invocationem. Est enim actus religionis, & continet cultum lætæ; finisque ejus est confirmatio veritatis infallibili testimonio, quantum ab homine fieri potest quæ infallibilis auctoritas non est nisi in solo Deo. Per creaturas igitur non juratur sine gravi peccato, si ad eas fiat relatio, tamquam testes infallibiles; cum sit species idololatriæ, iis attribuere, quod est solus Dei nisi referatur in creatorem. Quo modo licitum est jurare per Evangelium, per crucem quia juratur per eum, qui in Cruce pro nobis pependit, & ille invocatur. Sic & per res sanctas, licet creatas, jurans videtur jurare per respectum ad Deum: quod & fieri potest per non sanctas, etiam facta relatione ad Deum, cujus majestas & nomen in iis relictæ, seu qua ex parte à Deo condita; sed non ita sine scandalo, ut sit cavendum, Covarr. *d. p. 1. §. 1. n. 16. Less. d. lib. 2. cap. 42. Dub. 1. n. 6. & Dub. 2. n. 10. Maldet. De Jusit. & relig. Tract. 10. c. 6. Dubio 4.*

Per Jovem, Junonem, Herculem, aliaque idola non juratur sine idololatriæ, cum non sint convenientes creaturæ, ut ad Deum referantur. Quo spectat textus in *can. clericum xxxi. quæst. 1.* ubi Clericus jurans per creaturas acerrimè objurgandus dicitur, & si persistat in vitio, excommunicandus, quia scilicet jurat per creaturas more gentium, iis aliquid divinitatis attribuendo. Less. *d. loco dub. 3. num. 16.*

Sed sic quæsitum, An habeat vim juramenti id, quod præstitum sub invocatione falforum Deorum: R. Esse quidem materialiter juramentum, quoad verborum sonum, sive esse putatum juramentum, ex conscientia erronea, sicut idolum est putatus Deus: revera tamen non habere juramenti subsistentiam quod desit illi verum constitutum juramenti, scilicet adsumptio divini nominis; nulla autem idolis divinitas, ut quæ erant signa, lapides, aurum, argentum, opera manuum hominum. Ut talis modus jurandi spectat ad blasphemiam & idololatriam, cum falsis Diis arti-

attribuatur id, quod veri Dei est proprium
Covarr. d. p. n. 1. n. 10. Suarez. *De iuramento*
lib. 2. c. 5. n. 3. & seqq. Sanchez, in Decalogum lib.
3. c. 2. n. 6.

21 Difficultatem facit, quod habet D. August.
in *can. Ecco xxii. q. 5.* ubi videtur indicare, quod
jurare per lapidem, sine relatione ad Deum, suffi-
cienter ad obligationem iuramenti, & falsum ju-
rantem crimine tenet perjurii. Verum D. Au-
gust. non tenet hanc ibi jurantem falsum per
lapidem, ut verum perjurii reum, sed tamquam
reum injuste deceptionis, vel tamquam reum
perjurii quoad speciem & scandalum, quia do-
loso iuramento utebatur. Quod alii accipie-
bant ut verum, quod putarent fieri per lapi-
dem ut sanctum, sive idolum ex lapide factum
pro sancto habitum, ab iis, quibus juratur, atque
ita cum relatione ad divinitatem: ut ejus trans-
gressio apparet perjurium, revera tamen non
fit, cum non ponatur iuramentum, nec obliga-
tio religionis in re ipsa inducatur.

22 Nihil obstat *e. Etsi Christus 26. h. r.* ubi dicitur,
non esse jurandum per creaturas, si tamen
juratum fuerit, servandum esse iuramentum;
nam hoc accipiendum, quatenus in iis relucet
Deus, ut ibi subiungitur, *Qui jurat in caelo, jurat*
in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum. Nec
obstat, quod ibi dicitur, non esse jurandum per
creaturas; nam hoc non, quia ita jurata per se
malum sit, sed ex causa, ad vitandum mali peri-
culum, si non urgeat necessitas, ut ibidem ex-
plicatur. Et hoc ita in Christiano jurante per
falsos Deos.

23 Quid si Ethnicus per falsos Deos suos ju-
ret, an teneatur iuramenti religione? R. Ex se
& vi sua non esse iuramentum, quia exigit
rem sacram, aut eo relatum, atque ita nec obli-
gationem ex eo induci, cum quod non est,
obligationem inducere nequeat; non potest
ejus violatio esse contra honorem Dei, cum
non pertineat ad veri Dei honorem: ex con-
scientia tamen ethnica ejus, qui jurat, putan-
tis pertinere ad putati Dei honorem, & ad re-
ligionem putatam, obligare, & servandum
esse ab Ethnico. Suarez. *d. loco n. 6.* & Sanchez.
n. 5. Quo faciunt leges civiles & placita Phi-
losophorum etiam infidelium, qui iuramen-
tis suis per falsos Deos majorem obligatio-
nem inesse judicant, quam ulli fidei hu-

mane, ut videre est ex Cicer. 3. *De offic. civi-*
lis. ubi nullum vinculum ad adstringendum
fidem iurejurando majores archius esse voluit
se tradit. Et hoc sensu D. August. in *can. Mo-*
ves. 16. xxii. q. 1. dicit cum qui jurat per fa-
sos Deos, se fidem servaturum, & non ser-
vis peccate, quod & fidem, & iuramentum
fiangat. Unde sequitur, Ethnicum ad verum
Deum conversum non tenet isto iuramento,
propter depulsam conscientiam ethnicam, &
intellectam Deorum suorum falsitatem. Quo-
modo nec Christianus per eos jurans tenetur,
uti dictum; quamvis obligatio iustitiae
de re licita fuerit, veniat servanda, ut etiam
dictum est.

Ex his se offert quaestio, An liceat petere iu-
ramentum ab Ethnico, qui creditur juratum
per falsos Deos? Resp. Non licere quidem de-
terminare aliquem inducere ad malum, quod
non sit sine gravi peccato; non videri tamen po-
se esse illicitum, petere à tali iuramento in
genere, si causa necessitatis, aut moralis utilita-
tis sublit. Pars prior probatur, quia in genere
petendo, petit rem licitam, ut licite fieri potest
scilicet ut juret: ut non possit videri ad malum
inducere jurantem; qui si juravit per falsos
Deos, id ejus malicia est impunitum. Et hoc
argumentum à simili, de sumptum ab eo, qui
petit mutuum ab eo, qui ex actus usus, qui
non peccat, cum, si juraverit se eas solviturum
teneatur, ut infra dicitur. Sic & non illicitum
petere in genere à maleficio, ut maleficio de-
struat: licet forte usus arte prava, ut dicitur
ad *tit. de frigidis & maleficis.* Nam talis non
tam cooperatur peccato alterius, quam se ha-
bet instar permittentis aliquem male facere
re bene perita, quam & bene peragere poterat.
Quod facilius procedet, si Ethnicus, à quo iu-
ramentum petitur, sciat petentem esse Chris-
tianum, quia potest intelligere, peti à se iu-
ramentum more Christianorum: aut si Chris-
tianus exigat iuramentum per verum Deum,
tunc enim si alter nihilominus praestet per
dola, nulla est culpa in exigente. Postea
pars ex eo constat, quod causa iusta licet peten-
tem usum esse iure suo, ad sopiendam con-
troversiam, aut securitatem in negotio hu-
mano accipiendam. Quo facit, quod ha-
bet D. August. in *d. can. Mo ves. Qui iuravit*

fide illius, quem constat jurasse per Deos falsos, & utitur non ad malam rem, sed licitam & bonam, non peccato ejus se sociat, quo per damna juravit, sed bono patio ejus, quo fidem servavit. Covarr. de pactis p. 1. §. 10. n. 2. 3. Suar. de jur. a. l. 3. c. 13. & Sanchez in decal. l. 3. c. 8. n. 11.

26 Quantum ad solemnitatem juramenti, illa ex vi rei nulla requiritur, cum ipsa verba invocationis Dei in testem; non seclusa intentione, sufficiant. In usu tamen olim fuisse varios ritus, videre est apud Alexandrum ab Alexandro, Genial. Dier. lib. 5. c. 10. & alios. Hodie solemne juramentum fit, tangendo Crucem, reliquias, sacra Evangelia, sub juncta verbosum formula, SIC ME DEUS ADJUVET, ET SANCTA DEI EVANGELIA *can. Tibi Domino dist. 63.* Cujusmodi ritus conveniens est, quod inducat majorem peccandi religionem, ob majorem timorem juramenti, ex presentia & contactu rei sacrae conceptum, unde licet peccatum grave sit perjurium simplex, gravius tamen solemniter praestitum, gravioremque meretur poenam: quanto enim id per quod juratur, est magis sanctum, tanto magis poenale perjurium. Covarr. d. §. 1. n. 2. Imo & interdum necessarium, solemniter tactis Evangelis aut Cruce jurare, si jus ita praescribat, & licet nihilominus juramento adstringatur non tangens, non est tamen satisfactum actui. Sacerdotes regulariter non tenentur sacra tangere, sed satisfaciunt, si per suam consecrationem, tangendo proprium peccus jurent, *can. Si quis presbiter 4. 11. l. quest. 5.* Exceptis causis gravioribus, & in quibus jure praescribitur ista forma, Covarr. d. §. 1. num. 13. Haec de juramento, quod fit per simplicem contestationem.

27 Est & juramenti modus quidam per Exsecrationem, per quam implicite nobis, aut rei nobiscum malum imprecamur, veluti cum dicimus, *Ita me Deus adjuvet.* Nam dictum istud involvit mali imprecationem, sensus enim est, si mentior, me non adjuvet. Similiter per fidem, per vitam jurans, exponit illam divino iudicio, ut illa privetur, si falsum juret. Vel etiam explicite per expressam mali imprecationem, vel sibi caris: inter quas gravissima illa sunt, quibus quis imprecatur sibi aut alii mortem aeternam, iudicium divinum, aut simile quid,

in casum defectus veritatis ejus; quod allegamus. A quibus & similibus dictis cavendum est, propter scandalum, quod generare solent. Vid. Suarez de juram. lib. 1. cap. 13. num. 17. & Sanchez in Decal. lib. 3. cap. 2. num. 36. Eiusmodi juramenti modus est, quem describit Covarr. d. §. 1. n. 8. cujus usus secundum antiquos Scriptores erat in foederibus incedendis, quem contineri vult *can. Ecce XXII. q. 5.* minus recte, cum ea interpretatio non conveniat verbis *d. canonis*, quae potius indicant, per lapidem, tamquam per idolum, ibi fuisse juratum.

Præterea pertinet ad juramenti materiam Adjuratio, quae est contestatio rei sacrae, ad petromovendum aliquem ad quid agendum, aut non agendum; veluti, *Adjuro te per Deum vivum, ne me torqueas*, *Math. 5.* Distinguitur juramento, quia per hoc adducitur Deus in testem veritatis, aut quasi fidejussor promissionis, per illam autem tamquam obiectum amoris, aut timoris ejus, quem adjuramus, ut consequamur, quod intendimus. Adjurari potest Deus per hominem, non per modum imperii sed obsecrationis. Adjurantur & Angeli Sanctique eodem modo, quo homines, daemones quoque sed imperando, item rationales creaturae: verum his in rebus cavenda est superstitio, quae obvia esse solet, *Navar. De sentent. excommunic. Conf. 57. n. 9. & 10.*

Hujus loci est illa Juramenti species, quae fit per simplicem contestationem, ad quam requiritur ex parte materiae, ut, quod juratur, sit licitum decens, dictum superius. Quod ut paulo latius explicetur, sciendum. * Juramentum ex parte materiae aliud esse Sacrum sive Spirituale, ut est juramentum in confirmationem voti, ob causam obedientiae & reverentiae Praelatis debitae, & quod fit in professione fidei de fide tenenda & retinenda; aliud Temporale, quale, adhibet solet in iudiciis & contractibus, aliisque, adfectionibus humanis, usque vel praeteritis, vel praesentibus, vel futuris, quod humana providentia pendeat ex hujusmodi rebus, & circa eas saepe necessario utatur cognitione fundata in fide humana, quae de se fallibilis est.

est : ut illis omnibus inveniatur utilitas aut necessitas confirmationis per juramentum.

29 Hinc communiter dividunt Juramentum ex parte materiae in Assertorium, cujus usus est in adferendis praeteritis & praesentibus, ad ferendum judicium, unde & dicitur Decisorium litium: & Promissorium, quod adhibetur futuris, ad confirmanda pacta & foedera humana: ut illius finis non sit alius, quam scire veritatem rei gesta; hujus vero major & firmior obligatio.

30 In utraque hac juramenti specie tres committes, de quibus supra, requiruntur. Et quantum ad Assertorium, omnino in eo requiritur Veritas, quod, uti dictum, juramenti finis sit confirmatio veritatis, Judicium requiritur, ex eo patet, quod defectus necessitatis aut utilitatis causae faceret juramentum esse vanum & otiosum: esset enim contra reverentiam Deo debitam, ejus nomen invocare in vanis & frivolis confirmandis. De Justitia dubitari potest, ex eo, quod materia ejus possit esse res turpis, ut adulterium, homicidium, furtum, cum super ejusmodi rebus licite testimonium juramento praebetur. Verum etiam hac in specie requiritur justitia, saltem ex parte materiae proxima ad honestatem juramenti, qualis est illa, in quam immediate juramentum cadit, ipsa videlicet adfessio, quam justam esse oportet. Remota, qualis est res sive factum, quod adferitur, turpis esse potest, videlicet adulterium, homicidium, & similia. Quo modo non est satis, esse verum, quod adferitur, sed debet & iusto modo proferri. Sic adferens factum alicujus occultum, etsi non peccet contra requisitam in juramento veritatem, peccat tamen contra justitiam, cum sit contra reverentiam Deo debitam, adducere illum in testem ad assertionem iniquam confirmandam, utpote prolatam contra juris ordinem.

31 Hujus juramenti usus est in judiciis, ad faciliorem veritatis inquisitionem, & litium decisionem juxta *l. 1. D. h. t.* De ferri potest ab eo, qui litis decidendae aut remittendae arbitrium habet, siquidem hac in specie id agatur, ut à lite discedatur, & jus nostrum remittatur, *l. 2. D. eod.* Ut recte illud deferat dominus habens re-

rum suarum administrationem, sive sit actor, sive reus, *d. l. 1. Dominorum loco habetur, quibus rerum alienarum libera administratio est concessa, vel à lege, ut tutor, curator, l. iusjurandum 27. §. 2. D. eod.* vel mandato domini, ut procurator universorum bonorum, aut datus in rem suam, aut nominatim habens id sibi mandatum *d. l. 17. §. fin. & l. 20. in fin. 11. & l. 13. D. de iur. iur.* Non alias tamen hi deferunt juramentum, quam deficiente alia probatione, *l. Tutor 34. D. eod.* ne alias videantur perdere rem alterius. Minor habens curatorem non videtur posse deferre, cum ea res spectet ad juris sui remissionem, quod remittere non potest, *l. 3. C. de integ. resit. licet ex contractu persona ejus recedat, l. Puberes 105. D. de V. O. ubi Cuiac.* Cui ratio est in eo, quod personam habeat illorum, ut obligare se possit. Non habens curatorem recte deferret juramentum, si tamen restituitur intra tempora, *d. l. 3. & l. Nam postea, §. si minor, D. eod.* Deferunt & filii familias & servi super re peculiari, cujus administratio illis est concessa, *l. Servus 20. 21. D. eod.* Videtur & iisdem personis deferri posse.

Notandum triplicem esse hujus Assertorii jurisjurandi speciem, scilicet Voluntarium quod ex partium conventionione deferretur extra iudicium: Judiciale, quod à parte parti in iudicio deferretur: Necessarium, quod deferretur à iudice, vel actori ad causae victoriam, vel reo ad sui pargationem, *c. fin. h. t.*

Quantum ad necessitatem illud praestandum, ea non est omnibus aequalis. Nam voluntarium necessario est praestandum, nec referendum, uti indicat nomen: judiciale vero necessarium vel praestandum vel referendum, abscedere malitis, cui delatum, *l. delata 9. C. h. t.* quod alias res manifesta sit turpitudinis & confessionis, nolle nec jurare nec jusjurandum referre, *l. Manifesta 3. D. h. t.* Si tamen actor juraverit de calumnia, *d. l. 9. & iudex approbaverit delationem, l. pen. §. 1. C. h. t.* Nulli à parte fuerit remissum; habetur enim pro praestito, cum sit genus satisfactoris, quae est pro solutione, *l. Satisfactio 352. D. de solut. & liberat.* aut causa subit excusans, *l. iusjurandum 34. D. h. t.* Relatum ad actorem praestandum: alias eidem denegaretur actio, cum non sit ferendus is, qui conditionem recusat adimere.

adimplere, quam adversario suo detulit, de l. pen. §. 1. Potest tamen & hic esse causa excusans, *Marcellus, D. Rarum amotar.* Necessarium omnino præstandum ab eo, cui deferatur, secundum nomen, nisi & hanc causam excuset, *d. e. fin. h. i.*

35 **Quæritur, An actore nihil probante possit ab eo deferri juramentum?** R. Differentiam esse inter hæc genera. Nam certum est, postremum non posse deferri, nisi stante aliqua probatione, cum deferatur in supplementum probationis imperfectæ, quam ideo præcedere est necesse: alias absolvetur reus, juxta regulam, quod, actore non probante, reus veniat absolvendus; nisi præsumptio aliqua eum onerans faciat ab eo exigere juramentum purgationis, *d. e. fin. in fine.* Contra se res habet in duobus prioribus, quæ admittunt hanc delationem: tum quia ita postulat litium dirimendarum favor: tum quia quæratum adversarius non habet, qui constituitur in propria causa iudex: quæ sententia expressè probatur *l. Tutor 37. D. h. i. ibid. Cujac. l. 2. Objer. e. 32. Duar. De jurejur. c. 3.* Quod obtinebit non tantum in casu, quo nihil probare incœpit, verum & quo in probatione adsumpta defecit, eadem ratione militante. Nisi tamen semel revocaverit, quia probare maluit: ex ratione, quod absurdum sit, ad id, cui renuntiandum duxeris, redire, *l. Si quis 11. C. h. i.* Non obstat regula, quod, actore non probante, reus absolvitur, etiam si nihil præstiterit, cum non possit videri non probare, qui juramentum defert: nam ea delatio ita actori tributa, ut, si adversarius sine causâ recusaverit præstare, statim ea res cedat pro iusta probatione.

36 **Q. II. An is, cui deferatur, si malit probare, teneatur jurare?** R. Ita videri *Duareno De jurejur. c. 3.* propter promptum remedium expediendum litium. Pro altera tamen parte facit *c. 2. sup. tit. 19. De probat.* ubi tum demum recurritur ad juramentum, quando aliæ defuerint probationes; cum non sit recurrendum ad extraordinaria remedia, ubi ordinatum est convenientius ad litem decidendam. Quo modo & qui probavit, non onerandus hac præstatione, quod hæc delatio tantum spectet ad litem decidendam, non etiam ad decisam. Nihil facit, quod modo dictum, eum, cui de-

feratur juramentum, solvere debere, nisi juret aut referat juramentum; nam habet limitationem, nisi iusta causâ excuset recusantem, qualis est hæc.

37 **Q. III. An possit juramentum præstari per procuratorem?** R. Juramentum calumniæ præstari per procuratorem posse, cum tantum sit credulitatis, quod & per alium præstatur habentem ad hoc speciale mandatum, *e. fin. De juram. calumnia in 6.* Quod & in aliis juramentis admissum, quatenus lex non requirit, fiat in propria persona, ad majorem causæ examinationem, & partis satisfactionem, *e. Licet 47. in verbo proprio juramento, sup. De resib.* Ut videatur per alium suppleri non posse, etiam ex speciali mandato; cum agitur de veritate facti, quæ per alium non rectè exhibetur circa factum alienum, etiam si juret in animam *Doraini.* Hinc hæres, à quo petitur ex causa defuncti, non cogitur jurare, cum habeat justam causam ignorantia; licet ab eo agente rectè juramentum exigatur, cum non nisi rectè bene explorata experiri debeat *l. Qui in alterius 42. De R. l.* Atque ita possit videri in hoc juramento genere non admitti ejus præstationem per procuratorem, quod agatur de acquirenda veritate alicujus facti; ut videatur opus præsentia ejus: de cujus scientia vel facto queritur. Videri tamen *Felin. in d. e. Licet 47. nu. 1. & Covar. De pactis p. 1. §. 5. nu. 18.* velle, per procuratorem præstari posse, nisi lex requirat; in propria persona præstetur, quod & tenet *Abbas, d. e. 47. nu. 6.* ut non sufficiat speciale mandatum. Si tamen procurator vel defensor juraverit ex delato sibi juramento, res ea domino proderit, eique competet exceptio & actio saltem utilis, *l. Nam postea 9. §. pen. C. l. fin. §. pen. D. h. i.*

38 **Materia hujus juramenti sunt causæ civiles;** nisi sint tales, de quibus pacisci non licet, quod jus commune exderetur, *l. 7. §. C. generaliter D. De pactis.* In necessario requiruntur dubiæ causæ, ut deferatur, *l. Admonendi 31. D. h. i.* quales non tantum sunt, quando utrimque plene probatum, ut iudex nesciat quo se inclinet, sed etiam quando probatio ab una parte est semiplena. Est enim hoc juramentum in supplementum defectus probationum adhiberi solitum, *l. 3. C. h. i.* Cui autem deferat iudex, cujus arbitrio, juxta causæ circum-

- stantias, est relictum. * In criminalibus non est deferendum hoc juramentum, cum non sit dānandus reus criminis, nisi ex clarissimis probationibus, *l. fin. C. De probat.* & quod ex juramento actoris reo pœnam inferri sit datum, qui potius in dubio absolvendus; reo vero deficiente juramentum non sit extra periculum perjurii. Purgationis tamen juramentum solet à reo exigi jure Canonico, in casu, quo suspicione aliqua gravatur, *c. fin. in fine h. t.* qua de re infra latius, *ad tit. De purgat. Canon.*
- 40 Denique juramenti hujus vis non est minor, quam rei iudicatae & transactionis, cuius speciem continet, *l. 2. D. h. t.* Valet ad exceptionem ei, qui juravit se non debere, ad actionem ei qui juravit sibi deberi, saltem jure Prætorio, *Insist. De actionib. §. item si quis postulante.* Et ita firmum est, ut retractari nequeat, *l. i. C. h. t.* nec rescindatur per nova instrumenta postea reperta, nisi sine suppressa dolo malo per adventurum, *l. Sub pretextu 19. C. De transact.* idque propter vim transactionis, quæ subest. * Excipe juramentum necessarium, quod non continet causam transactionis; neque enim tam defertur ex arbitrio partium, quam, parte invitā, à iudice, in supplementum probationis. Excipe & juramentum appositum relicto testamento; non visis tabulis, quæ postea reperta perjurium detegunt, *l. fin. C. h. t.* quod non sponte, sed coactè sit delatum juramentum, non apparente testamento, super cujus controversia non transigitur sine iudice, qui non potest inquirere veritatem, nisi visis tabulis.
- 42 Perjurium detectum postea non dabit repetitionem deferenti, propter vim transactionis, saltem de jure civili, cum eo non quaratur, an sit debitum, sed an juratum, *d. §. item si quis.* jure Canonico obligatur perjurus ad restitutionem, cum suo perjurio alteri dampnum dederit, & is, qui detulit, non alias remiserit, quod prætendebat, aut dederit, quod petebatur, nisi quatenus veritas responderet adfectioni juratae, quæ cum deficiat, inique dampnum datum rescindendum ab eo, qui dedit, juxta ea quæ inferius dicentur, *tit. De injur. & damno dato.*
- 43 Promissorium juramentum (de quo hoc Tit. pleniusque in locis agit) futuris apponi-

tur in contractuum confirmationem: & frequentius est in promissione fidelitatis, quam debet vasallus domino, etiam Clericus laico, quatenus quid temporale ab eo possidet, *c. Nemo 30. h. t.*

Necesse & in hoc tres supradicti comites concurrat, Oportet enim adit Veritas, cum debeat jurans habere propositum implendi id, quod jurat, illud que implere iudicium item, est prudens & debita consideratio; & Iustitia, et parte materia, quæ sit possibilis & honesta. In honesta & impossibilia non ponuntur materiae juramenti, quia foret vinculum iniquitatis contra extum in *c. Quanto 18. h. t.* Hinc illicita sunt juramenta, quæ tertio nociva, quales est, quod superiori præjudicat, *c. Venientes 19. h. t.* & quod præstitum contra utilitatem Ecclesie, *c. Sicut 27. h. t.* Illicita sunt & circa actus illos, qui non possunt sine peccato servari à jurante, Sic illicitum habetur juramentum Moysi clausum abjurantis, *c. Sicut 13. h. t.* Quod omnino procedit, quando subest peccatum mortale, ex decisione *c. Cum contingat 28. h. t.*

Quæritur autem, An peccatum veniale, quod subest, faciat juramentum illicitum? Respondeo, ita habere communem sententiam, fundatum in *d. c. 18.* in quo dicitur, illicitum juramentum non esse servandum, ex ratione supra dicta, & regula in *c. Non est, 82. De R. l. in 6. ubi dicitur, non esse obligatorum contra bonos mores præstitum juramentum. Actus autem includens peccatum veniale est contra bonos mores, ponitque malitiam, atque ita circa illud dicendum, illicitum esse juramentum, nec servandum, *can. In malis & passim xxii. q. 4. Covarr. De pactis p. 5. §. 6. nu. 16. Suarez lib. 2. De juram. c. 15.**

Non obstat, quod *c. Si vero & d. e. Cum contingat 28. h. t. & c. 2. De pactis in 6.* loquatur, de juramento servando, quod non vergit in detrimentum animæ jurantis: nam & hic actus vergit in detrimentum animæ; cum peccatum veniale, licet non per se & immediate privet hominem vitâ æternâ, disponat tamen de se ad mortale, & reddat hominem inhabilem ad perfectum Dei amorem: ut temerè dicatur non vergere in detrimentum salutis æternæ.

Magis ob stare videtur *c. Cum quidam 12. §. 1.*

ibi verò h. s. ubi dicitur aliquis absolvendus à juramento, quod erat illicitum, scilicet contra humanitatis officium, ut non loqui patri vel matri, fratri vel sorori, ut necessario videatur præsupponi valor juramenti. Quæra textum non rectè interlexeris, cum aliquibus, in casu, quo juramentum tale est obligatorium, de re quippe bona, cum textus ipse, ponat illicitum, & poenitentiam vellet injungi; ut rectè eam interpretationem recipiat. Covarr. *d. loco p. 2. in princ. nu. 19.* Quo modo nec rectè, cum *Glossa ibid.* & Abbate, *in fine*, acciperis de absoluteione ad cautelam; nam illa addibetur in casu, quo vinculum est dubium & rationabiliter temetur: hic autem ex textu patet esse certum. Interpretatio Covarr. *d. loco*, (scilicet) absoluteionem ibi referendam esse ad peccatum, non etiam ad juramentum, quod est nullum, non convenit verbis textus, in quo absoluteio refertur ad observantiam juramenti: ut ista interpretatio videatur violenta. Magis congruere videatur, si dicatur verbum *absolvendus* accipi ibi de absoluteione declarativa nullitatis, non etiam pro dissolutiva vinculi, quod nullum fuit; qualem absoluteionem facti vocat Abbas *in d. c. 12. in fine*, qui modus loquendi non est in jure novus, ut patet ex *can. Audi vimus xxiv qu. 1.*

48 Q. II. An actus indifferens sit materia juramenti? R. Si subit honestus finis, vel proximi utilitas, tenet juramentum; cum talis actus spectet ad opus virtutis, super quo præstitum juramentum ponit obligationem: alias actum talem fore otiosum, super quo juramentum factum est temerarium, atque ita non obligatorium. Navarr. *in Summa c. 12. nu. 12.*

49 Q. III. An juramentum de non mutando, non fide jubendo, sit obligatorium? R. Negate Abbas *in c. Si verò 8. num. 5. h. t.* quasi sit contra caritatem, quem sequitur Covarr. *d. p. 1. s. 6. nu. 18.* Aliis è contra videri obligatorium, quod non sit de re illicita, nisi aliud ex gat necessitas proximi. Oldrad. *Consil. 90.* Dicendum, tale juramentum, si fiat in gratiam tertii, cui ex ipsius violatione generaretur incommodum, omnino servandum esse, *per text. in d. c. 28. h. t.* Quod & dicendum, si subit periculum proprii incommodi. Alias necessitas & incommodum temporale pro-

ximi, quod ex observatione ille incurreret, faciet non esse obligatorium absolute factum juramentum, quod repugnet caritati proximo debita, secundum primam opinionem. Vid. Suarez *lib. 2. De juram. c. 17. nu. 11. & Sanchez, in Decal. lib. 3. c. 9. nu. 13.*

Q. IV. Quid dicendum de juramento im-peditivo majoris boni? Possit videri non valere, argumento voti, quod, ut dicitur *infra ad tit. De voto*, non tenet, si sit impositivum majoris boni; ex ratione, quod commutatio propositum vel promissum in melius, non dicitur illud infringere, *c. 3. h. t.* Verius tamen, tale juramentum factum homini simpliciter, obligare ad sui observantiam, nec posse in melius commutari, cum nocimento ejus, cui factum, ipso invito. Nam per hujusmodi promissionem acquiritur illi jus ad rem, quod invito non est eripiendum, etiam propter bonum Deo gratius: quod hoc in casu non esse Deo gratius, facit promissio alteri facta, cui detrectare promissum esset contra justitiam, atque ita Deo ingratum. Non obstat argumentum sumptum à voto, quia illud fit Deo, cui gratius omnino est melius bonum, imo minus non censetur acceptasse, ad exclusionem majoris. Quod & idem dicendum de juramento, si Deo factum sit: hic autem agimus de eo, quod factum est homini, cui jus quaesitum ad rem promissam, licet impositivam melioris boni, qui ideo non cogitur cedere jure quaesito. Ut Reg. Non frangit fidem, qui in melius commutat, rectè quidem respectu Dei procedat; respectu verò hominis non alias, quàm quatenus sine ejus præjudicio sit commutatio, quæ sæpè continet ejus detrimentum. Vid. Suarez *d. l. 2. c. 12.* Patitur tamen hoc exceptionem ex statu perfectiore, quem non impedit juramentum etiam homini factum, quatenus id non compatitur. Hinc qui juravit ducere aliquam in uxorem, non impeditur ideo ingredi Religionem, ut colligi poterit ex iis quæ dicuntur *ad tit. De sponsalib. c. De conversis conjugat.*

Q. V. An valeat juramentum de non accusando uxorem super crimine? R. Duplicem casum hujus juramenti proponi ab Innoc. Ita *c. Quemadmodum 25. §. illud hoc sit.* Prior est, quando jurat maritus, quod non accusabit uxorem super ullo crimine, alter, quod non

non accusabit super adulterio. Decidit autem, juramentum in priori casu esse temerarium, & non obligare, saltem in tota sua universalitate, quod sunt casus, in quibus accusatio est præcepta, ut in casu infidelitatis, de quo *d. s. illud*, aut omisso ejus est impeditiva melioris boni, secundum dicta paulò superius, Servandum tamen & hoc videri, in casibus, quibus nihil est vitii omissioni, nec subest impedimentum boni melioris; ne utile per inutile vicietur, cum servandum sit juramentum, quatenus servari potest. * In posteriori casu posset etiam videri, non esse obligatorium juramentum, quod omittens accusationem videatur patronus turpitudinis suæ uxoris, celans ejus crimen, ut habet text. in *d. c. 25. §. fin. Et c. i vir inf. De adult.*, eamque invitare ad adulterandum, promissâ quasi spe impunitatis, præcipue si ante delictum juramentum hoc sit præstitum, *l. Si unus §. pæna D. De pænis*. Rescripsit tamen Pont. *d. s. illud*, istis non obstantibus, rarius esse, propter juramentum, vir desinat accusare uxorem, non tantum in casu, quo delicto jam commissio juravit, quo minus difficultatis habet, quod non videatur contra bonos mores esse, delictum, & injuriam ex eo acceptam, remittere, imo sit opus misericordiæ, & non cogatur quis injuriam vindicare, emendatâ jam muliere. Imo videtur & textus iste loqui de muliere non emendata, cum dicat eam debere agere poenitentiam, & de juramento præstito ante delictum commissum, cum in prima parte istius *§. illud* loquatur Pont. de delictis committendis, ut ex verbis patet, & in posteriori non distinguat. Nec obstabit ratio jam mota, eo quod sufficienter censetur Pont. obviari licentiæ peccandi per facultatem denunciandi, ad agendam poenitentiam, quæ salva est marito, non exclusâ per juramentum. Si denuntiatio non prosit, accusatio erit licita viro; imo necessaria, tum ad poenitentiam uxoris, tum ita requirente decencia & honestate viri, ac scandalo, quod tollendum: faciunt enim hæc juramento tali deesse honestas conditiones, ut obligare cesset. Innoc. *d. c. 25. in fine*. Præterea non simpliciter Pont. negat uxorem accusari posse, sed tantum ad divortium celebrandum, & sic ad privatum commodum: ut videatur viro non esse ablata licentiæ ac-

cusandi criminaliter, ad vindictam publicam, ita bono publico postulante, cui juramento nemo præjudicat. Vid. Suarez *d. lib. 2. c. 17. nu. 14.*

Q. VI. An valeat juramentum de usuris solvendi ratione mutui? R. Posse videri non valere. Primum, quod promissio ista sit invalida, ut pote Canonibus prohibita, *in §. De usuris*, ut nec juramentum adjectum videtur valere, *Non dubium C. De legib.* quia illud sequitur actus, cui adjungitur, naturam, *in §. Cod. De non numer. pecunia*. Secundo, quod videtur non posse servari sine peccato, cum solvens videatur consentire & cooperari delicto alterius, scilicet recipiendi usuram. Contra tamen receptum est, *c. 6. h. t.*, teneri scilicet juramentum Domino reddere juramentum, id est secundum juramentum solvere usuram: non quod patrii juris accesserit, sed ne nomen Domini in vanum adimpluisse videatur jurans, in cuius reverentiam jubetur illud observare. Et hoc non ad petitionem patris, sed ex officio judicis, ad vitandum peccandum ipsius jurantis: & ita accipiendum verbum *cogendi sunt*, nisi velit, & videtur aut relaxationem obtinere, aut usurarium per competentem judicem compellere, ut juramentum remittat, cum ex parte ejus committitur iniquitatem, *c. 2. h. t.*

Unde non obstat prius argumentum, cum Deo quaesita obligatio reddatur. Non obstat etiam posterius, quia solvens usuram juramento promissam non peccat, cum non det usurario peccandi occasionem, quam ille ex propria malitia arripit; petens enim mutuum malitè illud gratis accipere. Et quamvis peccet mutans, tamen petenti mutuum licet uti ejus peccato ad bonum finem, ad suum scilicet bonum, id est ad succurrendum propriæ necessitati, aut utilitati, cui alias commode subveniri non potest, & quam communiter requirunt, ut sit licitum hoc juramentum. Nam ejus defectus faceret petentem mutuum ab usurario non esse immunem à peccato, cuiusne causa exculpante cooperaretur. Facit etiam que causa, quæ subest, juramentum illud continere actum virtutis, scilicet caritatis propriæ ex parte jurantis, atque ita ex ejus parte esse obligatorium. Et licet accipere usuram sit prohibitum, cum nulla causa acceptationem

salvare possit, solutio tamen salvatur ex causa, quæ sub. it. Satis autem est, expletum esse juramentum per solutionem, ut non impediatur solutas uluras repetere solvens, tamquam indebitas, aut ex turpi causa respectu accipientis solutas: quia quando exactio juramenti est turpis, respectu petentis, satis est expleri illud ex parte jurantis per traditionem rei promissæ; statimque repeti potest, cum non sit causa, ob quam maneat penes accipientem, cui, ut dictum, nullum jus quaesitum. Vid. Suarez *d. lib. 2. c. 9. §. c. 27. nu. 5.*

54 Q. VII. Quid si juramentum contineat clausulam de non repetendo? R. Videri, non posse repeti, ut colligitur argumento à contrario ex textu in *c. 4. sup. De his quæ vi metusve causæ*, ubi non obstat juramentum ad resignandum, quominus repetat, si non etiam interpositum ad non repetendum. Et facit quod nec ea res contineat salutis periculum in jurante, qui juri suo renuntiare potest, *c. Si verus. h. t.* atque ita servare juramentum, cum tantum jus ejus concernat. Obstat, quod tale juramentum videatur vergere in detrimentum alterius, scilicet mutuantis, apud quem manebit res illi non debita, cum gravamine conscientia. Verum illi occurratur, quod, ut juramentum de non accusando uxorem super adulterio admittit tamen denuntiationem, ita & hoc juramentum de non repetendo admittet denuntiationem, non tam in commodum jurantis, cui renuntiatum, uti potuit, nisi prius relaxetur, quam ipsius accipientis, ut liberetur à statu peccati per restitutionem rei malè acceptæ; quod secundario rectè intenditur cum emendatione.

55 Q. VIII. Quid si fuerit exactum juramentum de non petenda relaxatione? R. Esse, qui voluit, tale juramentum non esse obligatorium, propter iniquitatem, quam continet, impediendo jus superioris, & cooperando peccato alterius, Felin. in *c. Constitutus n. 9. 14. sup. De rescriptis*. Verum non agitur de jure superioris, sed tantum de facto jurantis, non petitori relaxationem, ut possit videri obligatorium; non tamen ita, ut absolutionem ab hoc juramento petendi non sit salva licentia juranti, aut coram superiore factum proponendi, & ab illo petendi remedium. Securitatem tamen via est petendi relaxationem à tali juramento, quia

hoc remedium nunquam excluditur. Covarr. *De pactis p. 2. §. 3. nu. 2. Suarez d. lib. 2. c. 9.*

56 Q. IX. An pacto aut legi commissoria in pignoribus additum juramentum sit servandum? R. Eandem esse hujus quaestionis resolutionem, quæ de uluris solvendis, scilicet servandum quidem esse, quia servari potest sine detrimento animæ jurantis; non tamen aliquod jus à cedere ipsi creditori, sed eum nihilominus teneri, ad libitum debitoris, fructus restituere, aut eos in sortem computare, secundum ea, quæ dicta de restitutione usurarum, quibus hoc pactum est simile. Nihil obstat juramento, cui satisfecit jurans, permittereodo fructus ex re cedere creditori, ut postea eos alia ex causa repetat, propterea quod sine causa sit apud creditorem.

57 Q. X. An teneat juramentum posterius contra prius, cui contrarium? R. Si prius sit licitum & honestum, non posse obligare posterius ei contrarium, propter materiam defectum, quæ mala est. Nam cum juramenti vis de se sit æqualis, si præcedens obligationem induxit, ea non poterit per subsequens juramentum infirmari. Facit eo textus in *c. Sicut 22. inf. De sponsalibus*, ubi subsequens juramentum super sponsalibus cum Titia non solvit prius super sponsalibus cum Maria, quod sit de re iniqua. Dico, si prius sit licitum; nam alias pravalebit posterius, ut in *c. Tuanos 24. h. t.* Idem dicendum, si præcesserit nuda & simplex promissio, obligationem in conscientia ponens; nam & hanc subsequens juramentum non potest dici constitui super materia bona, sed potius mala, quod & priori promissioni honestè contraveniens, peccato involvatur. Suarez *d. lib. 2. c. 19. Sanchez in Decal. lib. 3. c. 17. nu. 18.*

58 Q. XI. An saltem actus posterior contra prius juramentum teneat? R. Ex vi juramenti actum subsequentem irritum fieri non posse, si dependeat ex voluntate agentis, uti est revocatio procuratoris, contractus matrimonii, qui actus, & similes, etiam postquam promissione jurata de non revocando, de non ducendo aliam, valent, tamen si procurator revocetur, aut alia ducatur, cum consummatio actus contrarii præsupponat quidem pravitatem, propter prius juramentum, non cadat

dat tamen in actum, ut malus est, sed in effectu eius, qui bonus est. Sic si juravi non donare, aut donare certam rem Titio, si eam possidet doMavio pecco quidem, tenet tamen donatio, & alteri jus est quæsitum, propterea quod ea res pendeat ex voluntate jurantis, lege non impedita: ut prius juramentum prohibeat quidem fieri, non tamen actum contrarium lititer, cum tollat libertatem faciendi, non etiam simpliciter potestatem. Secus est, si non pendeat actus à voluntate agentis, sed jure sit invalidus: nam cum ex solo juramento vim accipiat, quod est inutile ratione prioris, non est, cur actus posterior valere possit. Covarr. *d. p. 2. §. 2. nu. 3.* Sanchez *d. c. 17. nu. 19.* Azor. *Instit. Moral. p. 1. lib. 10. c. 5. qu. 3.*

Q. XII. Quid si mulier juraverit non alienare fundum dotalem, an subsequens alienatio, subjuncto juramento de ea non revocanda, revocari queat? R. Posse hoc videri, quod talis promissio ex vi juris sit invalida, & ex voluntate jurantis non possit reddi valida, propter prius juramentum, quod facit posterius non posse servari sine dispendio salutis æternæ. Covarr. *d. §. 2. nu. 2 ubi alios citat.* Videtur tamen contraria opinio habere probabilitatem, eo quod posterus juramentum ex parte materiæ non sit illicitum, nec priori contrarium. Prius enim tantum agit de non alienando, posterius autem de non revocanda alienatione jam facta: quod non est contrarium priori, cum non cadat in promissionem non alienandi, sed in promissionem non revocandi jam factam alienationem, atque ita non versetur circa idem; quod necesse est, ut ponatur contrarium alteri. Nec licet, quod alienatio contra prius juramentum sit mali; nam & mala est etiam sine juramento. Sustinendum tamen juramentum de ea non retractanda, quod, secundum dicta, nihil continet iniqui ex parte materiæ, sive non sit de re, quæ sine peccato impleri non potest, cum juramentum prius lege conformiter non sit factum ipsa lege. Gomez, *ad L. 13. Tauri nu. 58.* Limitanda tamen posterior opinio; Primo, nisi per prius juramentum sit alteri jus quæsitum, quod ei non potest eripi per secundum, *c. 2. De pactis in 6. c. Cum contingat 28. h. 2.* ubi dicitur juramentum non posse vergere in præjudicium tertii. Secundo, nisi alter, cum

quo contractus inicitur, sit conscius publici juramenti: non quod scientia ponat illicitum ex parte materiæ proximè juratæ, sed quod ponat turpitudinem ex parte ejus, cui juratur; cujus licet turpitudinem non inspicitur in juramenti valorem, *arg. d. c. 6. sed tantum prius jurantis, dabit tamen facilem relaxationem.* Vid. Suarez *d. lib. 2. c. 30.* Sanchez *d. lib. 2. c. 12. nu. in lib. 37. De matrim. 6. Disp. 11. §. 4. §.*

Q. XIII. An teneat juramentum super alio prohibito lege humana, eumque confirmari. Non videtur valere, si actus absolute per legem sit prohibitus, cum habeatur malus, ac proinde non ponat materiam, cui accedat juramentum. Ut appositum nihil operetur, cum non possit eximere hominem ab obligatione justæ legis. Quod omnino procedit in lege respiciente bonum commune, cui nullus privatus recedere potest, *l. Jus publicum D. De pactis, c. Si aliqui genti sup. De foro compet.* Deinde peccatum illicitum in præjudicium boni publici & communis, & renuntiare juri alieno: ut juramentum, quod in tali materia versatur, sit iniquum, atque ita non observandum, ac proinde non possit actum confirmare. Idem est, si agatur de præjudicio tertii privati, quia & ea res continet iniquitatem, & ponit in probum juramentum, *d. c. 28. h. 2.* Vid. Suarez *d. lib. 2. c. 26. De Pactis lib. 5. c. 23.* Sanchez *in Decal. d. lib. 3. c. 11. nu. 42.*

Q. XIV. Quid in casu, quo lex prohibet actum, respicit tantum jus privatum? R. Multorum esse sententiam, ejusmodi actum juramento confirmari: quæ tamen non videtur universali ter procedere, sed distinctione tendendum inter pacta reprobata per legem in favorem debitoris, & inter ea, quæ reprobata in odium creditoris, propter ejus turpitudinem. Nam posteriori casu certum est non confirmari actum ipsum, licet juramentum adjectum sit servandum, si sine peccato servari possit; uti dictum paulo ante de jurata promissione usurarum, & de jurato pacto commissorio in pignoribus, quale juramentum per se tantum stat, & obligat jurantem tantum obligatione ad religionem pertinente. Ut tantum sit faciendum, quod est juratum nec sit necessarium confirmari contractum, qui

hoc habere potest confirmationem ex vi juramenti, nec ex admisculo legis, cum neutrum intendat fovere turpitudinem creditore.

Q. XV. An actus in favorem debitoris lege prohibitus firmetur juramento? R. Esse, qui putat nec jure civili confirmari contractum, nec esse juramentum servandum, per l. Non dubium Cod. De legib. l. 7. §. Et generaliter D. De pactis. ubi juramenta remota à jure communi dicuntur non servanda, l. Si quis pro eo, D. De fidejussorib. ubi non tenere juramentum patet ex eo, quod fidejussor datus non tenetur, qui tamen foret liber, si juramentum obligaret ipsum principalem; jure verò Canonico tale pactum servandum esse, & confirmari juramento, per text. in c. Quamvis De pactis in 6. & d. cap. 28. ubi præcipitur tale juramentum servari, si non vergat in detrimentum animæ jurantis, nec in præjudicium alterius, Barbosa ad l. p. 1. nu. 71. D. Solutio nati. Sunt tamen, qui nullam differentiam ponunt inter jus Canonicum & Civile, sed utroque non tam contractum confirmari vellet directo & formaliter, quam indirectè, & saltem quoad effectum. Est juramentum non cadat immediate in contractum, sed in promissionem illi conjunctam, eamque confirmet, ut non prohibitam à jure, licet contractus ipse sit prohibitus. Sic inhibita quidem alienatio rei dotalis, non tamen inhibita mulieri non contravenire; hoc enim lex arbitrio relinquit mulieris, quæ ei renuntiando per juramentum, tenetur observare. Et ita accipiendum d. c. Quamvis Et Auth. Sacramenta Cod. Si ad versus vendit. in V. super contractibus rerum suarum non retractandis. Nec facit quod d. c. 28. dicatur mulieris consensus non obligatorius in talibus, secundum legitimas sanctiones; nam hoc accipiendum de ipso alienationis contractu, non etiam de pacto de non contraveniendo, cum lex non cogat mulierem ad revocandam rem alienatam, nec peccato eam obnoxiam faciat, repetendo; sed velit tantum ejus consensum in alienationem non officere, quo minus actionem in rem exer eat, Auth. Sive à me C. Ad S. C. Felician. Ad d. l. Non dubium respondent, illam loqui de ipso contractu in se, non etiam de promissione non contraveniendi illi conjun-

ta. Quo modo & loquitur d. §. Et generaliter. Volunt tamen communiter, contractum in privatum commodum prohibitum per leges civiles jure Canonico confirmari, si non sit contra bonos mores naturales.

Q. XVI. An juramentum metu extortum sit servandum? R. Non esse questionem de metu sine injuria illato, cum pro certo habeatur, tale esse servandum, quod obligatio, cui accedit juramentum, sit voluntaria simpliciter & obliget, l. 3. §. 1. l. Si mulier 12. in princ. D. Quod met. causa gest. erit; ut non obstat metus, quo minus juramentum teneat: sed tantum esse questionem de metu per injuriam illato, Nam Abbas in d. cap. 28. nu. 7. dicit, non obligare juramentum tali metu extortum super actu per legem prohibito. Contractum tamen receptus, scilicet servandum esse juramentum, si sit super materia capaci, & honestè impleri possit. Quod probatur, cap. Si vero 8. cap. Verum 15. hoc tit. cap. Abbas 2. Et cap. 4. sup. De his que vi metus, caus. ubi per metum injuria illatum juramento confirmata dicuntur irritanda, non etiam irrita esse; ut præsupponenda sit obligatio: & ita tenet Covarr. ad 4. Decret. p. 2. cap. 3. §. 5. nu. 2. post alios, quos ibi dicitur quibus add. Mach. de Afflictis Decis. 268. Suarez. De juram. 2. cap. 10. Sanchez. in Decal. lib. 3. c. 11. nu. 13. Ratio est, quod nec metus solus, nec sola injuria, nec utrumque simul auferat intentionem & voluntatem obligandi, cum coacta voluntas sit voluntas, & injuria nihil conferat ad minuendum voluntarium: ut non obstante metu injurioso sit verum juramentum, quod consequitur sua obligatio.

Non obstat textus in cap. 2. hoc tit. ubi dicitur nullis juramenti vinculis constringi, qui metu coactus juravit: nam dicendum, illis verbis non significati, juramentum illud non obligasse, sed ita non obligasse, quin jurare coactus justam habeat petendæ absolutionis causam, quæ & in isto textu indulgetur.

Nec rectè objicitur, votum metu justo emissum non obligare; ut nec matrimonium metu justo contractum tenere: nam hoc est propter summam eorum libertatem, quam

visum Ecclesie in istis permittere, propter staturus perpetuitatem, in quo coactio difficile causaret exitus.

Itaque juramentum servandum, si possit honeste servari, ex parte jurantis saltem, uti dictum de usuris solvendis.

Sic & qui laetoni jurato quid dare promisit pro dimissione, tenetur: nam licet per injuriam coactus sit promittere & jurare, juravit tamen, & quod juravit servare potest sine animae detrimento, proinde cogitur Domino reddere juramentum. * Hinc & relaxatus e carcere sub juramento de redeundo, tenetur redire, non tantum, si carcer sit justus, & justa timeatur poena mortis: quia res justa est promissa juramento, quod ideo servandum: sed etiam si injustus sit carcer, aut injusta timeatur mors, cum non vergat in animae dispendium talis juramenti observatio: imo contineat opus virtutis, ejus vero omisso deceptionem. Nec obstat, quod se offerre morti sit malum, cum subinde liceat ex justa causa, quam hic ponit juramentum. Contrarium multis tenet Covarr. alios citans, *Var. Resol. cap. 2. nu. 7. Navar. similiter alios allegans in Summa cap. 12. nu. 8. Suarez. d. cap. 10. nu. 10. Sanchez. d. cap. 11. n. 25.* Quorum opinio potest procedere, quando periculum non fuit pravissimum, aut cogitarum: facit enim ignorantia non subesse animum jurandi, atque deficere conditionem, quae subest, scilicet si sine periculo redire possit. Et licet etiam coactus periculi jurasset, tamen non spectandum, quid fuisset juraturus, sed quid & quatenus juraverit. Uti nec facit, quod, nisi jurasset reditum, in eodem fuisset periculo, quia lapsus est, quod non juraverit se rediturum cum illo periculo. Vid. Malder, *De just. & relig. Tract. 10. c. 6. Dubio 6.*

Q. XVII. An juramentum dolose extortum inducat obligationem? R. Dolum circa rei substantiam irritum ponere contractum. Ratio non est in injuria, quae in extorquendo juramento intervenit: nam ista nihil facit ad invalidandum juramentum: sed in defectu voluntarii consensus, quem ponit dolus. Circa causam vero extrinsecam moventem ad jurandum, sive circa qualitatem accidentariam rei juratae, non irritare, cum non auferat consentium circa rem principalem. De errore

idem est judicium, scilicet quod non obligat quando est circa rei substantiam, quia per se cognitum, ad quod non extoritur juramentum aut obligatio ex eo: cum error factus non fuisset jurantis intentionem, comprehendentem aliam sub sua promissione, quam promissam sive intentam. Neque sufficit in generali esse intentionem jurandi, cum debeat esse particulari.

Videtur d. C. is obstat, quod in *Auth. de sacramentis puberum Cod. Si adversus veritatem in e. Quamvis de pactis in 6. & d. e. 2. h. c. compertur dolus & metus; ut, si ille factus non tenet juramentum, idem de hoc sit dicendum ejus tamen contrarium paulo ante dictum. Sed dicendum, non acquiritur libellum & metum quoad totale impedimentum, sed tantum quoad effectum, habita propositione impedimenti ex parte consensus: quia dolus quidem totum auferret, causam similiter involuntarium, atque ita ipsius momenti effectum omnino impediens; metus vero causat quidem involuntarium, sed enudum quid tantum: relinquit enim libellum consentium, cum neque tollat cognitionem ex parte intellectus, neque ex parte voluntatis illam cogat, sed potius inclinet ad consentiendum in aliquid: quia tamen libellus metu nollet is, cui infertur, detur in absoluto. Vid. Suarez, *d. lib. 2. c. 11. & Sanchez. d. c. 11. nu. 37.**

Q. XVIII. An enormissima laesio, quae fuerat tempore praestiti juramenti, facit, ut contraveniri posse? R. Ita aliquos tenent, quos citat Gutierrez, *add. Auth. Sacramenta nu. 96.* propter dolum in re, qui subest: verum tamen & securiorem in animi judicio de sententiam contrariam, scilicet eam non posse contraveniri juramento ante peritiam absolutionem, quod dolus talis non auferat consentium, sed deest justam causam peritiam absolutionem, juxta *c. 1. h. t. Covarr. ad d. Quamvis p. 3. s. 4. nu. 5.*

Effectus juramenti, habentis supra dictam ab eo, qui praestitit, ut passim *h. t. & c. 1. & 3. sup. De pactis*: ubi pactum servari praecipitur, ut multo magis servandum sit juramentum, quod ponit firmissimam obligationem.

respectu Dei in testimonio vocati, ut violatio eius non fiat sine gravi peccato, si testis gravis.

69 **Quæritur autem, An violatio juramenti super te levi ponatur reatum mortalem?** R. Non esse questionem de juramento adfertorio, cum inter omnes conveniat, illius falsitatem ponere peccatum mortale, etiam posita materia levissima; quia Deum adducere in testem mendacii, est gravissima injuria, abstrahendo à quacunque materia, cujus levitas est accidentaria ad gravitatem malitiæ juramenti, nec deminuit illa id, quod per se est in objecto perjurii, formalem scilicet in ordinationem inventam in tali materia, respectu talis peccati. Ut non obstat, quod de fuito obijci posset, quod veniale facit materiæ levitas; nam illa deminuit nocentum per acceptationem rei alienæ, in quo consistit peccatum. Quod & procedit in eo, qui falsum putans jurat, quod in se verum est, quia formaliter jurat falsum. Posset tamen à mortali excusari ex defectu plenæ deliberationis aut inadvertentiæ, qui esse potest tam exiguus, ut excuset saltem à mortali. Hæc ita quoad defectum veritatis. Defectus iudicii, modo adfit veritas sufficienter cognita, non potest semper mortale in jurante, cum levitas materiæ faciat esse veniale tantum, neque enim adducitur Deus in testem falsitatis, & per talem invocationem non agitur contra aliquod Dei attributum, ut macula in eo non ponatur: & licet fiat quid contra auctoritatem Dei, unde peccatum aliquod est, non tamen destruitur ejus Majestas. Idem dicendum de defectu iustitiæ, quia nec hic evacuat directè finem juramenti, nec facit Deum testem mendacii, sed ad summum testem rei indecentis, quæ res per se non ponit gravem injuriam. Vid. Suarez. 3. De Juram. c. 4. Sanchez. d. lib. 3. c. 4. num. 3. & 6. Azor. Instit. moral. p. 1. lib. 11. cap. 5. q. 3.

70 **Major questio est, An violatio juramenti promissorii ex levitate materiæ possit esse venialis?** Resp. Ita velle Navar. in Manuali c. 22. n. 10. & cap. 18. n. 7. argumento furti, injuriarum, & similibus, in quibus parvitas à mortali excusat: quem & alii sequuntur, dicentes, non implere promissum non esse semper

mortale ex parte materiæ, modo à principio juramentum recta intentione sit emissum, ex ratione, quod non sit vocatus Deus in testem mendacii propter rectam intentionem jurantis, ut mentitus esse dixi nequeat. Sed non adimplens promissum sub divina auctoritate infidelitatem committere censetur; quæ ut potest ex causa nonstante extra vitium esse, ita etiam ratione parvitas materiæ deminuit, quæ opinio est valde probabilis. Tutior tamen mihi videtur contraria, scilicet ex parte levitatis rei non excusari à mortali peccatum, quod, ut jam dictum, quantitas materiæ non consistit ad augmentum aut diminutionem peccati, nisi quando ipsa materia est objectum immediatum & per se ipse peccati, uti in furto & injuriis: hic autem non est materia res ipsa, sed ipsa adfertio, quatenus vera aut falsa, in cujus confirmationem Deus adductus: ad cujus reverentiam pertinet, jurans faciat id, quod juravit, qui alias gravis irreverentiæ notaretur, quia quantum in se est, faceret Deum esse testatum falsum. Covarr. 1. Variar. Resol. cap. 1. n. 2. qui in argumentum hujus opinionis adducit c. 6. h. t. in quo, qui juravit usuram solvere, cogitur Domino reddere juramentum; licet ea res habeat parum utilitatis, cum solutas condicere possit solvens, & accipiens teneatur eas restituere. Potest tamen causa excusans peccato subesse, propter tacitam conditionem, aut mutationem circa promissum: v. g. si quis juraverit se redditurum depositum gladium repenti, non tenetur eum reddere furioso postea facto aut ebrio, arg. l. Bona fides D. Depositi. Cicero lib. 3. de offic. Seneca 4. de benef. cap. 10.

Effectus itaque juramenti est, ut omnino servandum & implendum sit, etiam si non exigat is, cui juratum, quando nimirum absolutam ponit obligationem, v. luti, Juro, quod decem dabo Kalendis Martiis: nisi actus promissus exactionem involvat, v. g. si quis juraverit se mutuum daturum Titio; intelligitur enim, si petierit.

71 **Quæritur hic potest, An juramento satisfiat compensando?** R. Communem Canonistarum opinionem esse, non satisfieri, ut videre est ex

est ex Covarr. *De passis* p. 1. §. 4. n. 15. per text. in c. 7. h. 1. Contrariam tamen esse veritatem, nixam ratione, quod nil interfit; compenset quis, an solvat. l. 4. *D. de Compensat.* Paria enim sunt quoad effectum, l. *Si debitor D. Qui potiores in pig. hab.* ex paribus autem quid fiat nihil interfit. Nihil facit d. c. 7. quia tantum in genere dicit, non posse eo casu pignus repeti ante solutionem, ut non possit videri exclusam compensationem, cum Pontificis non sit alia mens, quam non posse repeti pignus ante satisfactionem, quæ contingit compensando: ibi autem necdum satisfactum, quia non constat tot fructus perceptos, qui sortem adæquant. Covarr. *d. loco.* Hæc ita, si simpliciter quis juravit solvere, nihil de reali traditione cogitans; nam aliàs non satisfaceret juramento per compensationem, quia diversa est à reali solutione, Vid. Suarez. *lib. 2. De Juram. c. 37. Sanch. d. lib. 3. c. 17. n. 15.*

73 Q. II. An jurans rem semel promissam commutare possit? R. Non posse, invito creditore: sequitur enim juramentum naturam contractus, cui subjungitur, qui est in specie adimplendus; ut non sit licentia debitori commutandi rem promissam in aliam etiam meliorem, l. 2. §. 1. *D. Si certum per.* neque enim jus alieni quaesitum auferendum. Facit, quod juramentum obliget ad id, quod juratum hoc autem non facit aliud agens, vel dans, licet æquivalens, aut melius, Dico, invito creditore; quia ex consensu ejus potest fieri commutatio, non solum in melius, sed & in minus potest enim quilibet sibi præjudicare. Vid. Gutierrez. *De Juram. p. 3. c. 6. Suar. lib. 3. c. 36.*

74 Q. III. An juramentum per Procuratorem præstitum obliget dominum? R. Certum esse hoc juramentum per procuratorem præstari posse, & non obligantem, sed eum, cujus nomine juratur, qui per alium agens ipse agere videtur. Quo facit, quod matrimonium rectè per alium jaceatur, obligetque ipsum mandantem, non etiam procuratorem, ut dicitur infra lib. IV. Opus est tamen speciali mandato, & jurandum in animam mandantis: nam si citra mandatam & in animam propriam quis juraverit, non alius quam jurans obligari posset. Ubi & opus est, non sit revocatum mandatam, tunc enim juramentum non teneret mandantem, modo revocatio ante ad

noticiam procuratoris pervenerit, aliàs obligaretur mandans, saltem in foro exteriori, excepto matrimonio, c. *fn. De procurat. in 6.* in quo non tenetur ad matrimonium complendum per procuratorem initum, quem ante pervenit mandati & consensus, licet mutatio non pervenerit ad noticiam procuratoris. Ratio est in libertate matrimonii.

Q. IV. An juramenti obligatio transeat ad heredes. R. Ad successorem ejus, cui juratum transire. Pro qua parte adducitur textus in *c. Juratis 14. h. 1.* & facit decisio *l. si pactum q. D. de passis*, ubi pactum cum aliquo factum intelligitur etiam pro herede factum: unde pro regula receptum, contrahentem non sibi tantum, sed etiam heredi cavisse censeri. Sic & juramentum fidelitatis præstitum domino feudi censetur & præstitum ejus successori. Ad successorem autem ejus, qui juravit, minime transit, habet communis resolutio, quod continet personale vinculum, ipsum jurantem duntaxat stringens, non etiam alium. Covarr. *De passis* p. 1. §. 3. n. 11. Ratio diversitatis est, quod posterius casu sint plures distinctæ personæ, ut unus factum alterum non tangat, priori vero casu plures personæ sint objectum juramenti, quod ipse jurans intendit: nisi de contraria mente colligit, quod scilicet tantum personæ se adstringere voluerit, non heredi ejus. Licet autem non tenentur heredes jurantis ex ejus juramento, tenentur tamen ex ejus promissione, cum succedat in omne defuncti jus activè & passivè, l. *Ex contractu 49. D. de obligat. & act.* Si tamen promissio sit valida, & alteri jus contulerit; nam aliàs per se spectata non tenebit heredem, ne quidem vi juramenti, cujus obligatio cum actore est finita.

Q. V. An actio ex juramento promissario detur? R. Verius esse, nec dari jure civili, quo juramentum non est modus inducendæ obligationis, nihil obstante *Nov. Leonis 72.* quia non recepta; nec jure Canonico, quod nulli ubi patet actionem dedisse. Nec facit, quod servari jussit, neque enim hoc tam per actionem quam per officium judicis Ecclesiastici, ad evitandum perjurii peccatum, c. *fn. de procurat. in 6.* quod tanto est gravius, quo sanctius est id, per quod temerè juratum. Vide de hoc plura *D. h. n. 26.*

Dicta de eff. & iuramenti procedunt, nisi materia promissa sit extincta, aut facta impossibilis, quia ad impossibilia nulla est obligatio; aut turpis, ex eadem ratione: si conditio, quae habet, etiam tacite non fuerit impleta, aut ei contrarium, quia non servanti conventa non est servandum iuramentum eo nomine praestitum.

75 Facit & partis, cui res promissa, remissio cessat eius obligationem, quia quisque iuri suo renuntiare potest. Nihil faciunt, quod in testimonium sit adductus Deus, hoc enim quatenus pars vult, cui res promissa credit: nam si alteri cedat, nihil operabitur remissio eius, cui factum iuramentum, veluti pauperi dare elemosynam, ingredi Religionem, cum non in gratiam eius, cui iuratur, sed texti Deus vocetur in testem, ut sine periculo nequeat contravenire iurans. Vide dicta D. h. t. num. 88.

79 Facit item relaxatio per superiorem (eius enim auctoritas semper censetur excepta, c. Veniens 19. h. t.) cessare iuramenti effectum. Tale esse summum Pont. extra dubium est. Idem etiam competit Episcopis, & habentibus Episcopalem iurisdictionem. Covarr. De pactis p. 1. s. 3. n. 14. Inferioribus non competit ea potestas, nisi forte tamquam Confessoribus vi Bullarum privilegii, quatenus non subest tertii praesudicium. Videtur autem requiri causa, ut laesio, gravis metus, c. Si verò 8. h. t.

80 Ubi quaesitum, An potestas civilis sive temporalis possit iuramenta relaxare? R. Negare hoc Covarr. d. loco n. 22. ex ratione, quod iuramentum ponat vinculum spirituale, cuius relaxatio spectat ad actum spiritualis potestatis, non etiam civilis, quae se non immiscet spiritualibus, c. In de foro compos. in 6. Dicit tamen potest, Principem posse relaxare iuramentum praestitum alteri homini. Probatum ex eo quod privatus homo, cui est iuratum, possit illud relaxare & remittere: ut etiam Princeps posse debeat, ubi causa concurrat, quae facit Principem etiam posse alteri ius suum extirpare. Et hoc, quando agitur de relaxatione per modum condonationis, quae fit ex parte hominis, cui facta promissio; non si agatur de relaxatione, quae fit ex parte Dei, quae spectat ad spirituales potestates. Vid. Barbosa ad l. Titia 35. D. Solutio maritim. Sua-

rez. De iuram. lib. 2. c. 38. n. 6. & c. 41. n. 14. & 17.

82 Irritatio iuramenti spectat ad eos, qui habent iurantes subiectos suae potestati aut gubernationi, ut sunt parentes, mariti, Praelati regulares, quibus etiam competit ius irritandi vota suorum, quatenus iis praesudicant, ut dicitur infra; iur. de voto. Haec ita de iuramento promissorio. Ab assertorio non potest absolutio peti aut dari, quia parti ius est quaesitum, cui per absolutionem aut relaxationem iniuria fieret.

83 Quatenus ad interpretationem iuramenti, illa facienda potissimum secundum naturam actus cui adiungitur, l. In Cod. De non num. pec. Iuramentum enim ex se non mutat vel auget naturalem obligationem actus, sed tantum illi addit religionis vinculum, quatenus actus natura non est exclusus, ut in c. ex rescripto 9. h. t. ubi mulier, quae iurato fidei iussit, non potest uti beneficio S. C. Velleiani, quod istud non compatiatur iuramenti vinculum, quae de re videatur Covarr. De pactis p. 2. s. n. 8.

84 Strictè autem interpretandum iuramentum; non obstante, quod concernat favorem religionis: nam cum haec obligatio pendeat ex voluntate iurantis, verosimilius est eum voluisse se quam minimum se obligare. Talis enim interpretatio sumi solet, quando agitur de inducenda obligatione, Abbas in c. cum Clerici in fine inf. de verb. signif. Quod facit decisio c. pen. h. t. & c. 1. eod. in 6. ubi iuramenti de servandis statutis ea sit interpretatio ut non extendatur ad ea, quae postea sunt statuta. Vid. Suares. De iuram. lib. 1. c. 11. n. 17.

Habet & iuramentum eam interpretationem, si res in eo statu maneat, c. Quomodo modum 13. h. t. Accipiendum item iuxta verosimilem mentem iurantis, prout propria & communis fert significatio verborum.

84 Unde quaesitum, An iuramentum dolosum vel simulatum inducat obligationem; Resp. Pro affirmativa facere san. quacunq. XXII. q. 5. qui dicit, quacumque arte verborum quis iuret, Deum tamen, qui conscientiae est testis ita hoc accipere, sicut ille, cui iuratur, intelligit. Facit & regula, quod dolus & fraus sua nemini debeat prodesse: Contrarium tamen sententiam videri probabilior, scilicet accipientem per fraudem & dolum verba

verba in alio sensu, quam præferunt, & quam accipiuntur ab eo, cui juratur, atque intentionem suam accommodantem ad significationem & sensum à se intentum, non obligari ex vi juramenti directè ad implenda verba, juxta sensum ejus, cui juratur, sed proprium tantum. Probat per textum generaliter loquentem in *can. Humane, anves. XXI. qu. 4.* ubi non verba, sed intentio & voluntas consideranda dicitur, cui verba deserviunt, non contra; ut cum intentio hic desit, vel limitata sit, non possit aliam producere obligationem, quam intentam.

Nihil obstat *d. can. Quicumque*, quia non loquitur de effectu inducendi obligationem, sed committendi culpam, quoad Deum, in quem propter fraudem commissam peccatum est. Nec patrocinatur hic fraus sua doloso, cum graviter peccet; & commodum temporale interdum quidem ex dolo suo aut maleficio quis reportat, de facto potius, quam de jure, ut vult reg. allata. Nihil etiam facit quod dictum supra, intendentem jurare cum intentione se non obligandi, nihilominus obligari, quia ibi est voluntas jurandi, quam tamquam causam sequitur obligatio ut effectus; hic autem voluntas desit, vel non alia est, quam limitata, ut non alias teneatur jurans.

Denique quaeritur & illud, An amphibologia uti liceat juranti citra perjurium? Resp. Prudenti viro amphibologia uti licere, citra perjurium, ubi causa necessitas aut utilitas exigit; qualis est, si agatur de salute corporis, de honore, de re familiari, aut alio actu virtutis, cujus occultatio est expediens; modo restrictio mente concepta sit proportionata verbis, & materiae, de qua agitur, vel talis, quae si voce exprimeretur, & cum alia orationis parte conjungeretur, congruum & verum sensum efficeret, ex quo apta & conveniens responsio resularet. Sic si petatur rei secretæ revelatio, potest quis jurare, se nescire, cum tali restrictione, ut roganti dicatur, Judici non debite roganti, aut non competenti licet negare id, quod verum est, subintelligendo, quatenus licere, teneor: & Confessarius eadem restrictione potest negare se audivisse in Confessione alicujus peccatum, ut scilicet doceat, Navar. *ad d. can. Humane an-*

res. q. 1. & 2. n. 7. Sic multa leguntur in sacra Scriptura de Patriarcha Jacob, de Judith, & aliorum, & de ipso Salvatore, quæ citra restrictionem non possent salvari. Sententia hæc videtur probari *d. can. Humane*, qui habet, considerandam esse humanam intentionem, & secundum eam Deum judicare. Non est, quod dicatur proximus per telem amphibologiam decipi in foro exteriori, quia causa id permittit, quæ si non subsit, non foret extra reatum jurans. Quo modo judicem competentem judicem rogantem non licet tali amphibologia aut æquivocatione ludere, quia iniusta. Cavendum tamen, ne ex isto amphibologie usu formatur nimia loquendi vel jurandi licentia, quæ foret contra bonos mores. Citra calliditatem aliud mente agens aliquid jurans non tenetur, nisi juxta suum conceptum; serviant contra verba intentioni, non contra. Covarr. *De testib. p. 1. §. 3.* Vid. Navar. *d. can. Humane & intentionali c. 12. num. 8. 9. & 10. Ec. 25. num. 41. Lell. De Inst. & jure lib. 2. c. 42. Dubit. 4. m. 22. & Dub. 9. num. 47. & D. Malder. De abusivis juramentis. Sume & alie species juramenti, veluti calumnie, in litem, purgationis, restitutivæ, de quibus suis locis.*

TITULUS XXV.

De Exceptionibus.

SUMMARIUM.

1. Exceptio quid?
2. Divisio exceptionum varia.
3. Præcipua est in reales & personales, & humanæ in dilatorias & peremptorias.
4. Exceptione quis uti possint.
5. Dilatoria quando proponenda.
6. Quando peremptoria.
7. An & post sententiam, & à quibus?
8. Pluribus exceptionibus reo uti permittitur.
9. Exceptanti opponitur replicatio, & hæc duplicatio &c.

Impleta actoris intentione, ad exceptionem admittitur reus. * Quo nomine latius sumpto venit quævis defensio; strictè autem ex-